

BU ÇAĞ

OSMAN ÇAKMAKÇI

Hakikat-Sonrası çağda alternatif gerçekler

ne ayırmış olması. Ki bu sayıyı ülkemizin düşünen (pek de çok sayıda olmayan) insanların mutlaka okumasını tavsiye ediyorum. Zira burada yer alan yazılar içinde bulunduğumuz bu çağın ne anlamda bambaşka bir çağ olduğunu fark etmemizi ve bu çağın (kurgusal) gerçekliğine kuşkucu ve eleştirel gözle bakmamızı sağlıyor. Nitekim her alanda düşünen herkesin nasıl bir çağ içinde yaşadığını fark etmesi eylemlerini, davranışlarını, yaşama biçimi ve algısını da değiştirecektir.

Linda M. G. Zerilli dergide yer alan 'Alternatif Gerçekler Çağında Bilgi Teyidi ve Hakikat Anlatıcılığı' başlıklı ufuk açıcı yazısında, Başkan Bush'un ispat edilmemiş ama aslında yalan olduğu bugün kanıtlanan Irak'ın işgaline ya da 1 Ocak 2020 itibarıyla Trump'ın 16.000'den fazla 'yalan ya da yanıltıcı beyan' da bulunduğunun (Mary Dietz, New York Times) ortaya çıkmasına

neden kayıtsız olduğunun, basit bir yalan/ doğru çatışması olmadığını, bazen doğruların teyit edilmesinin yetmediğini söylüyor. Zira, "Bu bakış açısından hakikat sonrası demokrasilerin sorunu, insanların kendilerine yalan söylendiğini bilmesi, fakat bunu kabullenmeyi reddetmesidir. Yalana herhangi bir şekilde kamusal önem atfetmeyi reddederler çünkü yalanı benimsemek, tabiri caizse kazançlıdır. Dolayısıyla, somut çıkarlar hakikate sadakatten ağır basar, fakat hakikatin kendisi prensipte bilinirliğini korur." (Cogito, Kış 2021, s. 31) Ki zaten yazının başlığında kullanılan 'alternatif gerçek' denilen şey, yalanın kişilerin kendileri tarafından yalan olduğunun reddedilmesi, bunu kendi 'alternatif gerçekleri' olarak nitelendirmeleridir. Bu da 'müşterek dünya'nın parçalandığını gösterir. "Hannah Arendt'e göre hakikat sonrası adını verdiğimiz siyasetin asıl tehlikesi, ideolojik coşku veya siya-

si yalanlar değil, şeylerin doğru veya yanlışlığına hükmedilebilen müşterek bir dünyanın aşınmasıdır." (agy, s. 33) Arent ayrıca olgusal hakikat ile rasyonel hakikat arasında bir ayrım yapar. "Gerçekle kurgu, doğruyla yanlış arasında ayrım yapabilmeye kabiliyetimiz yıpranır. (agy, s. 33) Ayrıca kanıtlanmış verilere dayanan doğruların yerini, kulaktan dolma bilgilere dayanan kanılar almıştır. Kanı, teyit edilmeye gerek duyulmamış olan inançtır. Yazar, "Olgusal hakikatler, doğaları gereği olumsuzdur; yani tamamen başka türlü olmuş olmaları da mümkündür." (agy, s. 34) "Sıradan söz ve eylemlerimizde ortaklaşa sahibi olduğumuz dünyayı, paylaşıldığı haliyle gerçekliği tasdik edenler bizleriz. Arendt, olgusal hakikatlerin bu bağlılıktan dolayı son derece kırılğan oldukları uyarısında bulunur: 'Bir kere yitirildiklerinde hiçbir rasyonel çaba onları bir daha geri getiremez.'" (agy, s. 34-35)

Gelecek haftaki yazımızda bu konuda yazmayı başka açılardan bakarak sürdüreceğiz.

Peki günlük bir gazetenin kültür sayfasında böyle yazılara ne gerek var diye sorabilecek olanlara şunu söylemek istiyorum: Bütün bu meseleler doğrudan insanlığı, toplumu, düşünme ve yaşama ufukumuzu ve kültürü etkiliyor. Özellikle şair bunların farkında olmazsa bu çağı anlayamaz ve doğal olarak çağıyla ilişkisiz/ilgisiz şeyler yazma riskiyle, yani kendi çalıp kendi oynama riskiyle karşı karşıya kalır.

Hakikat-Sonrası teriminin ilk ortaya çıkışı 2000'lerin başlarına kadar gidiyor, ancak kavramın içinin gerçek anlamda dolması, etkinlik ve güç kazanması ABD'de Trump'ın iktidara gelmesi ve iktidar sürecinde takındığı tutum ve yönetim şekliyle oluyor. Trumpizm olarak nitelendirilebilecek bu yönetim 'tarzı' gelişen 'diji-modernizm'le eşzamanlı olarak kendini gerçekleştirme alanı buluyor. Dil'in bir 'hakikati ifade aracı' olmaktan neredeyse çıkıp bir 'performans'a, bir alternatif gerçekler (yani yalanlar) üretme aracına dönüşmesiyle sonuç olarak ortaya çıkıyor.

Daha çok siyaset alanında kendisine karşılık bulan Hakikat-Sonrası kavramını ilk duyduğumda, kendi meselelerimin de merkezinde yer alan, hakikat hissinin kaybolmasıyla geçilen bir dönemi ifade ettiğini, yoksa bunun yalan ya da doğruyla çok da ilişkisi olmadığını düşünmüştüm. Ki kanımca benim için hâlâ da öyledir. Ama anlaşılana ki bu daha çok siyaset ve basında yaşanan ve karşılaşılan bir durum olarak görülüyor. Doğru ile yalanın birbirinden ayrılmadığı bu yeni dönemin asıl yarattığı tehlike 'gerçeklik'in aşınması, gerçekliğe karşı geliştirilen duyarsızlık/kayıtsızlık ve "Bence bu

böyle," "Ben böyle düşünüyorum..." gibi teyit edilmemiş bilgilere dayanan öznel inançları yansıtırma / dile getirme eğilimi. Bunun asıl nedeni doğru'nun görelileşmesi değil, üzerinde mutabık kalınan 'müşterek dünya'nın ve bireylerin üzerinde anlaşmış olmaları gereken toplumsal sözleşmeye bağlı davranma ihtiyacı hissetmemesidir. Zira 'müşterek dünya' o dünyayı oluşturan bireylerin gönüllü rızası ve kabulüyle vücut bulabilir. Nasıl Trump iktidarı süresince ısrarla 'yalan' söyleyip alternatif gerçeklik yaratmaya çalışmışsa ülkemizde de Erdoğan'ın yönetiminde aynı durumla karşı karşıyayız. Dünyada gerçek anlamda Hakikat-Sonrası çağı şiddetli derecede yaşayan ABD ile iki ülkeden biri maalesef ülkemizdir.

Beni bu konuda yazmaya iten, Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanan ve Şeyda Öztürk'ün bin bir çabayla hazırladığı Cogito dergisinin (ki bu yayın ülkemizin en prestijli ve önemli yayınlarından biridir, zira bir düşünce dergisi olan bu yayın dünyadaki en son düşünsel ve felsefi gelişmeleri çok da zaman kaybetmeden ülkemiz kültürel ortamına dâhil ederek görünmesini ve tartışılmasını sağlıyor) Kış 2021 tarihli son sayısını 'Hakikat-Sonrası' meselesi-

